

MỤC LỤC - CONTENTS

- 4 Hoàng Thị Thúy Hà – Trần Anh Tuấn:** Tư tưởng Hồ Chí Minh về Nhà nước pháp quyền - Giá trị lý luận và thực tiễn trong giai đoạn hiện nay - Ho Chi Minh's thought on the rule-of-law state: theoretical and practical values in the current period.
- 10 Ngô Thị Hương – Vũ Kiến Quốc:** Phán bác luận điệu "trí thức thay thế giai cấp công nhân" trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc - Refuting the argument that "intellectuals replace the working class" in the era of national rise.
- 16 Võ Thị Diễm Lệ:** Tư tưởng Hồ Chí Minh về khoa học - kỹ thuật và những giá trị tiếp cận đối với phát triển khoa học và công nghệ ở Việt Nam hiện nay - Ho Chi Minh's thought on science and technology and its implications for science and technology development in Vietnam today.
- 22 Nguyễn Mạnh Tường:** Tăng cường xây dựng, chỉnh đốn, tự đổi mới để Đảng ta thực sự là đạo đức, là văn minh - Một điểm mới theo tinh thần Đại hội lần thứ XIV của Đảng - Strengthening Party building, rectification, and self-renewal so that the Party is truly ethical and civilized: a new point in the spirit of the 14th National Party Congress.
- 27 Lê Thị Lan:** Vận dụng tinh thần Đại hội XIV vào việc bồi đắp lý tưởng cách mạng cho sinh viên trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay - Applying the spirit of the 14th National Congress to cultivating revolutionary ideals for students in the current context of digital transformation.
- 33 Khuất Thị Vang:** Đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái của các thế lực thù địch về vị trí, vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam trên không gian mạng - Combating and refuting hostile forces' false views on the leadership position and role of the Communist Party of Vietnam in cyberspace.
- 39 Vũ Văn Huân:** Đấu tranh với âm mưu "lật sử", "xét lại lịch sử" của các thế lực thù địch, phản động, cơ hội chính trị trong bối cảnh chuyển đổi số - Combating the conspiracies of hostile, reactionary, and politically opportunistic forces to "rewrite history" in the context of digital transformation.
- 45 Nguyễn Thị Khuyến:** Phát triển nguồn nhân lực ở Tây Nguyên theo tinh thần Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng - Developing human resources in the Central Highlands in light of the 14th National Congress of the Communist Party of Vietnam.
- 51 Vũ Đặng Phúc:** Phát huy vai trò xung kích của sinh viên trong nâng cao ý thức pháp luật và bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trong bối cảnh chính quyền địa phương hai cấp - Promoting students' pioneering role in raising legal awareness and protecting the Party's ideological foundation in the context of the two-tier local government model.
- 58 Nguyễn Thị Thảo:** Ý nghĩa quan điểm Mác-Lênin về con người đối với việc hình thành phẩm chất chính trị - đạo đức cho sinh viên Trường Đại học Thể dục thể thao Đà Nẵng - The significance of Marxist-Leninist views on human beings for forming political and ethical qualities among students at Da Nang University of Sports and Physical Education.
- 64 Hoàng Văn Cường:** Tư tưởng thân dân trong thơ Nguyễn Trãi: Cội nguồn và biểu hiện - The thought of 'people first' in Nguyen Trai's poetry: origins and expressions.
- 69 Nguyễn Huyền Trang:** Phát huy vai trò của Nhà nước trong phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa hiện nay - Promoting the role of the State in developing the socialist-oriented market economy today.
- 75 Nguyễn Thanh Hưng – Huỳnh Thị Vân Khánh:** Phát triển năng lực giải quyết vấn đề toán học cho học sinh lớp 8 qua dạy học chủ đề Biểu thức đại số - Developing Grade 8 students' mathematical problem-solving competence through the teaching of Algebraic expressions.
- 81 Hà Thị Đan:** Lễ hội với giáo dục cộng đồng: Nghiên cứu trường hợp Songkran ở Thái Lan - Festivals and community education: a case study of Songkran in Thailand.
- 87 Vũ Thị Ngọc:** Giáo dục đại học tư thục ở Trung Quốc: Thực trạng, thách thức và hàm ý chính sách cho Việt Nam - Private higher education in China: current situation, challenges and policy implications for Vietnam.
- 93 Nguyễn Thị Ngọc Lan:** Nhận diện mã văn hóa trong thần thoại các dân tộc Việt Nam - Identifying cultural codes in the mythologies of ethnic groups in Vietnam.
- 99 Vũ Quỳnh Lê - Nguyễn Thị Minh Nguyệt:** Tăng cường giáo dục toàn diện đức - trí - thể - mỹ nhằm hình thành hệ giá trị con người Việt Nam trong thời đại hiện nay - Strengthening comprehensive education in morality, intellect, physical fitness, and aesthetics to shape the Vietnamese human value system in the present era.
- 105 Huỳnh Mỹ Linh – Thái Ngọc Thảo - Nguyễn Ngọc Trân:** Rèn luyện kỹ năng tìm ý cho học sinh lớp 4 qua dạy học viết văn miêu tả - Training idea-finding skills for Grade 4 students through teaching descriptive writing.
- 110 Trần Thị Diệu Huyền:** Phân tích SWOT ứng dụng giải pháp chuyển đổi số trong lĩnh vực truyền thông tại Việt Nam - SWOT analysis of digital transformation solutions in the media sector in Vietnam.
- 116 Tạ Lê Mỹ Hạnh:** Kiểm tra, đánh giá ở bậc đại học: Tái thiết kế trong kỷ nguyên AI tạo sinh - Higher education assessment: redesigning in the age of generative AI.
- 121 Dương Thị Quỳnh Nga:** Sử dụng trò chơi trong dạy học Tiếng Pháp trình độ A1 - A2: Kinh nghiệm từ thực tiễn giảng dạy - The use of games in teaching French at the A1-A2 levels: experiences from classroom practice.
- 127 Vũ Văn Cảnh:** Phát triển năng lực tổ chức hoạt động âm nhạc cho sinh viên ngành Giáo dục mầm non tại Trường Đại học Tây Bắc - Developing music activity organization competence for Early Childhood Education students at Tay Bac University.
- 132 Lê Thị Thanh Huyền:** Chuẩn bị tâm lý cho trẻ 2-3 tuổi lần đầu đến trường mầm non tại Thành phố Hồ Chí Minh - Psychological preparation for children aged 2-3 entering preschool for the first time in Ho Chi Minh City.
- 139 Phạm Thị Diệu Linh:** Vai trò của cơ chế kiểm soát quá trình học tập và can thiệp sớm trong đảm bảo chuẩn đầu ra ngoại ngữ tại các cơ sở giáo dục đại học - The role of learning process control and early intervention in ensuring foreign language learning outcomes at higher education institutions.
- 145 Đỗ Lan Phương:** Sử dụng tiếng Anh làm ngôn ngữ để giảng dạy (EMI) trong bối cảnh giáo dục đại học châu Á: Thách thức và đề xuất cho Việt Nam - Using English as a medium of instruction (EMI) in Asian higher education contexts: challenges and recommendations for Vietnam.
- 151 Trần Thị Phương Thảo:** Nguồn lực tài chính ứng phó với rủi ro thiên tai trong quá trình hướng đến phát triển bền vững - Financial resources for responding to natural disaster risks in the process of pursuing sustainable development.
- 156 Nguyễn Mạnh Tường:** Vận dụng quan điểm xây dựng con người của Chủ tịch Hồ Chí Minh vào quá trình học tập và rèn luyện cho sinh viên Trường Đại học Sao Đỏ hiện nay - Applying President Ho Chi Minh's views on human development to students' learning and training at Sao Do University today.
- 162 Nông Thu Trang – Nguyễn Văn Điệp:** Phía sau thuật toán: Vai trò nền tảng và kiến tạo của Toán học đối với sự phát triển AI - Behind the algorithms: the foundational and constructive role of Mathematics in the development of artificial intelligence.

PHÁT HUY VAI TRÒ XUNG KÍCH CỦA SINH VIÊN TRONG NÂNG CAO Ý THỨC PHÁP LUẬT VÀ BẢO VỆ NỀN TẢNG TƯ TƯỞNG CỦA ĐẢNG TRONG BỐI CẢNH CHÍNH QUYỀN ĐỊA PHƯƠNG HAI CẤP

VŨ ĐẶNG PHÚC
Khoa Lý luận Chính trị và Pháp luật,
Trường Đại học Điện lực

Nhận bài ngày 19/4/2026. Sửa chữa xong 20/5/2026. Duyệt đăng 29/5/2026.

Abstract

This article analyzes the role of students in enhancing legal awareness and participating in the dissemination of the Party's guidelines within the context of Vietnam implementing the two-tier local government model. Combining theoretical and practical approaches, the study identifies current limitations in students' awareness and proactive participation. Consequently, it systematizes proposed solutions to innovate legal education, enhance digital citizenship competencies, and promote the role of the Youth Union and Student Association, aiming to build a socialist rule-of-law state.

Keywords: Documents of the 14th National Party Congress, legal awareness, protecting the ideological foundation, students, two-tier local government model.

1. Đặt vấn đề

Việc thực hiện Nghị quyết số 60-NQ/TW và tổ chức mô hình chính quyền địa phương hai cấp (cấp tỉnh và cấp cơ sở) từ ngày 01/7/2025 là quyết sách mang tầm chiến lược, một bước ngoặt về quản trị quốc gia khi đi kèm với yêu cầu đẩy mạnh phân cấp, phân quyền, xây dựng chính quyền số, hướng tới một nền quản trị hiện đại, minh bạch phục vụ Nhân dân tốt hơn (Đặng Hoàng Oanh, 2026). Hệ thống pháp luật chỉ thực sự phát huy hiệu lực khi trở thành thành niềm tin, ý thức và hành vi tự giác tuân thủ của công dân, thay vì chủ yếu dựa vào các công cụ cưỡng chế của Nhà nước. Nâng cao ý thức pháp luật trở thành yêu cầu thiết yếu để xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa vững mạnh. Thanh niên, đặc biệt là sinh viên (SV) - được Đảng xác định là "lực lượng xã hội đặc biệt" và là chủ nhân tương lai của đất nước - phải là lực lượng xung kích trong công tác tư tưởng và bảo vệ Tổ quốc. Để nhận diện và phản bác kịp thời, sắc bén các quan điểm sai trái, thù địch, cần kết hợp giáo dục pháp luật với phát huy vai trò năng động của SV; việc này không chỉ là nhiệm vụ sư phạm của giáo dục đại học mà còn là nhiệm vụ chính trị - xã hội chiến lược, cung cấp nguồn nhân lực chất lượng cho sự phát triển bền vững của Nhà nước pháp quyền.

2. Nội dung nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử để phân tích quan hệ biện chứng giữa ý thức pháp luật và vai trò xung kích của SV trong bối cảnh triển khai chính quyền hai cấp và chuyển đổi số; nghiên cứu tài liệu thu thập, hệ thống hóa nguồn chính thức (Văn kiện Đại hội XIV, Nghị quyết 35, văn bản pháp luật, đề án giáo dục pháp luật); phân tích, tổng hợp để làm rõ khái niệm, bối cảnh và từ đó đề xuất bốn nhóm giải pháp; phương pháp thống kê mô tả và so sánh sử dụng số liệu thực tiễn (tỷ lệ cử tri, số bị can, quy mô thanh niên tình nguyện...) nhằm làm nổi bật mâu thuẫn giữa

Email: vudangphuc@gmail.com.

hiện trạng vi phạm pháp luật ở một bộ phận thanh niên và vai trò xung kích của SV.

2.1. Cơ sở chính trị và cơ sở lý luận về vai trò xung kích của sinh viên trong nâng cao ý thức pháp luật

2.1.1. Cơ sở chính trị

Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng diễn ra trong bối cảnh thế giới bước vào giai đoạn đa cực, đa chiều, cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn ngày càng gay gắt, các thách thức an ninh phi truyền thống... diễn biến phức tạp, cùng với sự phát triển như vũ bão của khoa học - công nghệ. Văn kiện Đại hội khẳng định phải “đổi mới và hoàn thiện đồng bộ hệ thống luật pháp, cơ chế, chính sách”, “nâng cao năng lực quản trị quốc gia”, đồng thời nhấn mạnh con người - đặc biệt là thế hệ trẻ - là trung tâm, chủ thể, mục tiêu và động lực của phát triển trong giai đoạn mới. Từ đó, tiếp tục yêu cầu tăng cường giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống và ý thức pháp luật cho thế hệ trẻ, coi đây là điều kiện tiên quyết để bồi dưỡng thế hệ thanh niên “vừa hồng, vừa chuyên”, có bản lĩnh chính trị vững vàng, đủ năng lực làm chủ khoa học - công nghệ và hội nhập quốc tế (Bộ Chính trị, 2018).

Nghị quyết số 35-NQ/TW ngày 22/10/2018 của Bộ Chính trị xác định bảo vệ nền tảng tư tưởng là nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của toàn Đảng, toàn quân, toàn dân, nhấn mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục đối với các tầng lớp Nhân dân, nhất là thế hệ trẻ, nhằm nâng cao sức đề kháng, khả năng chủ động đấu tranh phản bác những quan điểm sai trái, thù địch. Các tài liệu tuyên truyền Nghị quyết 35 của Ban Tuyên giáo và tổ chức Đoàn khẳng định, trong cuộc đấu tranh này, “mỗi đoàn viên thanh niên là một ‘chiến sĩ’, mỗi cơ sở Đoàn là một ‘pháo đài’ vững chắc”, từ đó yêu cầu trách nhiệm của thanh niên trong việc hiểu đúng - tuyên truyền đúng - bảo vệ đúng nền tảng tư tưởng của Đảng. Để làm được điều đó, thanh niên cần được trang bị đồng bộ tri thức chính trị, hiểu biết pháp luật và kỹ năng đấu tranh trên không gian mạng; tổ chức lớp bồi dưỡng, tập huấn nhận diện và phản bác quan điểm sai trái, thù địch; đồng thời có cơ chế, chính sách huy động thanh niên tham gia bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng (Lê Thị Chiên & Đào Anh Tuấn, 2021). Điều này yêu cầu gắn giáo dục chính trị - tư tưởng với giáo dục pháp luật, bởi đấu tranh tư tưởng hiện nay diễn ra mạnh mẽ trên không gian mạng; nâng cao chất lượng “chủ thể công dân”, thanh niên cần có ý thức pháp luật, hiểu quyền - nghĩa vụ công dân, sẵn sàng hợp tác với chính quyền, làm cầu nối trong chuyển đổi số, thu hẹp khoảng cách số và tăng hiệu quả phục vụ, xây dựng niềm tin vào bộ máy hành chính hiện đại.

Văn kiện Đại hội XIV nhấn mạnh, cải cách tổ chức bộ máy phải gắn với việc xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức và công dân có bản lĩnh chính trị, trình độ chuyên môn và văn hóa pháp lý; biến chính sách thành động lực đổi mới tư duy, khơi dậy khát vọng phát triển, đồng thời ưu tiên bồi dưỡng thế hệ trẻ “sẵn sàng gánh vác trọng trách” trong bảo vệ Tổ quốc và xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa trong bối cảnh mới. Theo đó, SV vừa là đối tượng thụ hưởng giáo dục và đào tạo, vừa là chủ thể trực tiếp tham gia và hưởng lợi từ cải cách thể chế, đặc biệt khi triển khai mô hình chính quyền địa phương hai cấp gắn với chuyển đổi số và xã hội số.

Đảng xác định hai định hướng then chốt: 1) Thanh niên, SV là lực lượng xung kích trong xây dựng, bảo vệ Tổ quốc và bảo vệ nền tảng tư tưởng, đặc biệt trên không gian mạng; 2) Xây dựng Nhà nước pháp quyền và mô hình chính quyền hai cấp đòi hỏi nâng cao ý thức pháp luật, văn hóa tuân thủ và trách nhiệm công dân, nhất là ở thế hệ trẻ tham gia chuyển đổi số và dịch vụ công. Do đó, khi Đảng đặt ra yêu cầu vừa xây dựng Nhà nước pháp quyền, vừa đổi mới mô hình chính quyền địa phương, vừa tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng trong thời đại số, thì việc nâng cao ý thức pháp luật và tổ chức cho sinh viên tham gia tuyên truyền, bảo vệ đường lối của Đảng, hỗ trợ chính quyền hai cấp và tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật không chỉ là lựa chọn mang tính chuyên môn giáo dục, mà còn đáp ứng trực tiếp các nhiệm vụ chính trị mà Văn kiện Đại hội XIV và Nghị quyết 35-NQ/TW đã đặt ra.

2.1.2. Cơ sở lý luận

a. Ý thức pháp luật và vai trò trong nhà nước pháp quyền

Ý thức pháp luật được hiểu là tổng thể tri thức, niềm tin, tình cảm và thái độ của con người đối với

pháp luật, thể hiện qua khả năng nhận thức, đánh giá và điều chỉnh hành vi theo chuẩn mực pháp lý. Về cấu trúc, nó gồm tư tưởng pháp luật (hệ thống tri thức, quan điểm về bản chất, vai trò và nguyên tắc vận hành của pháp luật) và tâm lý pháp luật (xúc cảm, thói quen, thái độ tôn trọng hay xem nhẹ pháp luật), từ đó chi phối hiệu quả các hoạt động pháp lý (Nguyễn Minh Đoan, Nguyễn Văn Năm, 2020, tr. 445 - 446). Theo chủ nghĩa Mác-Lênin, ý thức pháp luật là một hình thái ý thức xã hội, chịu quy định của cơ sở hạ tầng kinh tế - xã hội nhưng độc lập tương đối và khả năng tác động trở lại việc xây dựng, hoàn thiện và thực thi pháp luật. Nó không chỉ phản ánh hệ thống pháp luật mà còn định hướng hành vi, hình thành chuẩn mực ứng xử hợp pháp, góp phần củng cố hoặc biến đổi trật tự pháp lý.

Trong điều kiện xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, ý thức pháp luật có vai trò quan trọng khi đòi hỏi thượng tôn Hiến pháp và pháp luật, các chủ thể bình đẳng trước pháp luật, coi pháp luật là công cụ chủ yếu để tổ chức và kiểm soát quyền lực, bảo đảm, bảo vệ, thực thi quyền con người, quyền công dân. Pháp luật chỉ thực sự phát huy hiệu lực khi được nội tại hóa thành niềm tin, chuẩn mực và hành vi tự giác của các chủ thể xã hội (Nguyễn Thanh Tuấn, 2015). Trong bối cảnh triển khai mô hình chính quyền địa phương hai cấp và thúc đẩy chuyển đổi số trong quản trị, việc nâng cao ý thức pháp luật - đặc biệt đối với thanh niên, SV càng trở nên cấp thiết vững chắc sẽ giúp thế hệ trẻ: 1) hiểu đúng quyền và nghĩa vụ công dân trong mô hình chính quyền hai cấp; 2) tham gia tích cực, trách nhiệm vào các hoạt động xây dựng, thực thi và giám sát pháp luật ở cơ sở; 3) trở thành lực lượng xung kích trong tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật và bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trên không gian thực và không gian số.

b. Giáo dục ý thức pháp luật trong môi trường đại học

Giáo dục ý thức pháp luật trong các cơ sở giáo dục đại học là một bộ phận cấu thành hữu cơ của công tác giáo dục công dân và giáo dục chính trị - tư tưởng; là một khâu quan trọng trong chiến lược phổ biến, giáo dục pháp luật ở Việt Nam. Mục tiêu không chỉ là truyền đạt kiến thức pháp lý cơ bản, mà là hình thành năng lực pháp lý thực tiễn, bao gồm khả năng vận dụng pháp luật để giải quyết các tình huống cụ thể trong học tập, lao động và đời sống xã hội; khả năng nhận diện đúng - sai, hợp pháp - trái pháp luật, lựa chọn cách ứng xử phù hợp; và khả năng tự điều chỉnh hành vi trên cơ sở hiểu biết pháp luật. Do đó, các chương trình, đề án của Chính phủ và Bộ Giáo dục và Đào tạo về phổ biến, giáo dục pháp luật nhấn mạnh đối tượng SV là "lực lượng trí thức trẻ", cần được trang bị hệ thống kiến thức pháp lý, kỹ năng pháp lý và thái độ tôn trọng pháp luật để trở thành công dân có trách nhiệm trong Nhà nước pháp quyền (Vũ Thị Hồng Vân, 2016).

Quá trình hình thành ý thức pháp luật là một quá trình tích hợp chặt chẽ giữa tri thức, thái độ, hành vi. Tri thức là phần SV biết luật, thái độ là phần sinh viên hiểu và đánh giá luật, hành vi là phần SV sống theo luật, giáo dục ý thức pháp luật hiệu quả phải tác động đồng thời vào cả ba thành tố này, đòi hỏi sự chuyển dịch từ mô hình truyền thụ tri thức một chiều sang mô hình phát triển năng lực, tăng cường trải nghiệm và thực hành pháp luật (Vũ Thị Hồng Vân, 2016).

c. Vai trò xung kích của sinh viên trong đời sống chính trị - xã hội và mặt trận tư tưởng số

Theo chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh, thanh niên, SV luôn được xác định là lực lượng xã hội đặc biệt, giữ vai trò kế tục sự nghiệp cách mạng của Đảng và là lực lượng xung kích trong xây dựng, bảo vệ Tổ quốc. Hồ Chí Minh nhiều lần khẳng định: "Nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh, một phần lớn là do thanh niên", từ đó xác lập trách nhiệm tiên phong của thế hệ trẻ trong mọi giai đoạn phát triển của cách mạng Việt Nam (Xuân Tùng, 2026).

Trong bối cảnh cách mạng công nghiệp lần thứ tư và chuyển đổi số, vai trò xung kích của SV ngày càng bộc lộ rõ trên mặt trận tư tưởng - truyền thông số khi không gian mạng vừa là "môi trường học tập, lao động, giải trí mới" của thanh niên, vừa là "mặt trận đấu tranh tư tưởng - văn hóa rất quyết liệt" trước sự chống phá của các thế lực thù địch. SV sinh ra và lớn lên trong bối cảnh phát triển của cách mạng công nghiệp lần thứ tư; có tri thức về lý luận chính trị, pháp luật, khoa học công nghệ; có tư duy phản biện và khả năng nhận diện các luận điệu nguy hiểm, xuyên tạc. Đây là lợi thế đặc biệt của SV so với các nhóm xã hội khác trong công tác bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trên các mặt trận đặc biệt là trên không gian mạng.

Để triển khai mô hình chính quyền địa phương hai cấp và bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trong điều kiện chuyển đổi số, vai trò xung kích của SV trong đời sống chính trị - xã hội cần được nhìn nhận như một yếu cầu khách quan và một nguồn lực chiến lược, gắn trực tiếp với việc nâng cao ý thức pháp luật và tăng cường “sức đề kháng” tư tưởng cho toàn xã hội. Trong thời gian qua, vai trò xung kích của SV đã mở rộng sang các lĩnh vực quản trị quốc gia như: tham gia tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật; hỗ trợ cung cấp dịch vụ công trực tuyến; đồng hành với chính quyền địa phương hai cấp trong triển khai các chủ trương mới; đóng góp ý kiến vào dự thảo chính sách liên quan đến thanh niên, giáo dục, lao động... Những hoạt động này không chỉ khẳng định vị thế “xung kích” của SV trong đời sống chính trị - xã hội, mà còn là môi trường để họ thực hành quyền công dân, rèn luyện ý thức pháp luật và năng lực chính trị - pháp lý một cách trực tiếp, sinh động (Uyên Na, 2025).

d. Mối quan hệ biện chứng giữa ý thức pháp luật và vai trò xung kích của sinh viên

Ý thức pháp luật và vai trò xung kích của SV đan xen trong mối quan hệ biện chứng cùng thúc đẩy và điều kiện hóa lẫn nhau. *Một mặt*, ý thức pháp luật đóng vai trò là nền tảng cho mọi hoạt động xung kích. Khi SV có trình độ hiểu biết pháp luật vững chắc, nắm vững nguyên tắc Hiến pháp và cơ chế vận hành của Nhà nước pháp quyền, họ mới có đủ năng lực tham gia tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật và bảo vệ chủ trương, đường lối của Đảng một cách đúng đắn, khoa học và có sức thuyết phục. *Mặt khác*, quá trình dẫn thân vào thực tiễn xung kích giúp để ý thức pháp luật của SV được kiểm chứng, củng cố và phát triển bền vững hơn. Tham gia càng nhiều hoạt động gắn với pháp luật - từ hỗ trợ vận hành chính quyền địa phương hai cấp, tuyên truyền pháp luật tại cơ sở, đến đấu tranh phản bác quan điểm sai trái trên không gian mạng - ý thức pháp luật của SV càng được “trao đổi chất” và nâng lên về chất. Từ quan hệ này, cơ sở giáo dục và hệ thống chính trị cần vừa đào tạo tri thức, thái độ và kỹ năng pháp luật cho SV, vừa tổ chức, huy động họ tham gia thực tiễn chính trị - xã hội để góp phần xây dựng Nhà nước pháp quyền và triển khai hiệu quả mô hình chính quyền hai cấp.

2.2. Bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng và những yêu cầu đặt ra đối với vai trò xung kích của sinh viên

2.2.1. Sự chuyển dịch không gian và hình thái của cuộc đấu tranh ý thức hệ

Nghị quyết số 35-NQ/TW ngày 22/10/2018 của Bộ Chính trị “về tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới” chỉ rõ: các thế lực thù địch, phản động đang đẩy mạnh chiến lược “diễn biến hòa bình”, thúc đẩy “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ ta, triệt để lợi dụng các phương tiện truyền thông hiện đại, internet, mạng xã hội để xuyên tạc chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, quan điểm của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước. Không gian đấu tranh tư tưởng đã mở rộng sang không gian mạng, với đặc trưng xuyên biên giới, ẩn danh, tốc độ lan truyền thông tin theo cấp số nhân và rất khó kiểm soát.

Thủ đoạn thường được sử dụng là tin giả, cắt ghép, bóp méo lịch sử, xuyên tạc các chủ trương mới, trong đó có chủ trương sắp xếp tổ chức bộ máy, triển khai mô hình chính quyền địa phương hai cấp nhằm kích động tâm lý bất mãn, chống đối, nhất là trong thanh niên, SV. Bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trong điều kiện mới vì thế gắn trực tiếp với nhiệm vụ bảo vệ “chủ quyền quốc gia trên không gian mạng” và bảo vệ hệ giá trị, niềm tin chính trị trước các hình thức tấn công mềm, thâm thấu lâu dài.

2.2.2. Bối cảnh thời đại theo tinh thần Đại hội XIV và yêu cầu đổi mới phương thức đấu tranh

Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng chỉ ra bối cảnh thế giới hiện nay với các đặc trưng đa cực, nhiều trung tâm; cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn diễn ra gay gắt; các thách thức an ninh phi truyền thống, nhất là an ninh mạng, an ninh con người, an ninh kinh tế... ngày càng phức tạp, khó lường. Trong bối cảnh đó, Đảng yêu cầu phải đổi mới mạnh mẽ nội dung, phương thức bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, kết hợp chặt chẽ giữa “xây” và “chống”, giữa “đấu tranh trên không gian thực” và “đấu tranh trên không gian mạng”.

Tư duy “phòng ngự thụ động” với các biện pháp gỡ bài, chặn trang, xử lý vi phạm cần được thay đổi

để chuyển sang “chủ động, linh hoạt và kiến tạo”, lấy việc xây dựng “hệ miễn dịch số” cho cán bộ, đảng viên và quần chúng Nhân dân, nhất là thế hệ trẻ, thông qua giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống, ý thức pháp luật và kỹ năng số làm nền tảng căn bản. Phương châm “lấy cái đẹp dẹp cái xấu, lấy tích cực đẩy lùi tiêu cực” xác định rõ: bảo vệ nền tảng tư tưởng hiện nay không chỉ là “chống lại cái sai”, mà còn là kiến tạo môi trường thông tin lành mạnh, nơi các giá trị đúng đắn, khoa học và nhân văn được củng cố và chiếm ưu thế bền vững.

2.2.3. Định vị sinh viên là lực lượng xung kích, mũi nhọn trên mặt trận tư tưởng và truyền thông số

Thanh niên, SV được Đảng đặc biệt nhấn mạnh là lực lượng xung kích với các lợi thế: một là, họ là “công dân số”, có khả năng nắm bắt, làm chủ và sáng tạo nội dung trên các nền tảng số nhanh nhạy hơn nhiều nhóm xã hội khác; hai là, được trang bị hệ thống lý luận chính trị, pháp luật và khoa học – công nghệ, có tư duy phản biện và khả năng tiếp cận nguồn tài liệu đa dạng giúp nhận diện nhanh các luận điệu nguy hiểm, xuyên tạc. Sự kết hợp giữa năng lực công nghệ số và tri thức học thuật làm nên lợi thế so sánh đặc biệt của SV so với các nhóm xã hội khác trong công tác đấu tranh tư tưởng trên không gian mạng.

SV không chỉ cần được bảo vệ khỏi tác động của thông tin xấu độc, mà còn phải được tổ chức, định hướng để trở thành lực lượng chủ công trong việc chia sẻ thông tin chính thống, phản bác quan điểm sai trái, thù địch trên mạng xã hội. Để thực hiện được vai trò này SV cần được trang bị đồng thời bản lĩnh chính trị vững vàng, nắm chắc nền tảng tư tưởng của Đảng cùng ý thức pháp luật, hiểu biết về các quy định pháp luật liên quan đến an ninh mạng, thông tin, quyền tự do ngôn luận và trách nhiệm công dân. Từ đó, giúp sinh viên vừa đấu tranh đúng hướng, trúng đích và sắc bén mà không vi phạm pháp luật hay rơi vào cực đoan.

Vi vậy, ý thức pháp luật là yếu tố bảo đảm để vai trò xung kích của SV trên mặt trận tư tưởng vừa hợp pháp, vừa có trách nhiệm và bền vững trong bối cảnh triển khai mô hình chính quyền địa phương hai cấp. Bởi đây là một chủ trương lớn đòi hỏi sự đồng thuận xã hội rộng rãi và sự tham gia tích cực, có trách nhiệm của toàn thể nhân dân, trước hết là thế hệ trẻ.

2.3. Thực trạng ý thức và mức độ tuân thủ pháp luật gắn với vai trò xung kích của thanh niên trong thực hiện chính quyền địa phương hai cấp

Trong những năm gần đây, ý thức pháp luật của công dân Việt Nam có bước chuyển tích cực, thể hiện rõ qua việc tham gia các hoạt động chính trị – pháp lý quan trọng với tinh thần trách nhiệm cao. Cuộc bầu cử đại biểu Quốc hội khóa XVI và đại biểu Hội đồng nhân dân các cấp nhiệm kỳ 2026–2031 được tổ chức thành công với tỷ lệ cử tri đi bầu đạt mức kỷ lục 99,68% (Hải Liên, 2026), cho thấy sự gia tăng về nhận thức quyền và nghĩa vụ công dân, niềm tin vào thể chế chính trị và pháp lý. Đây là nền tảng thuận lợi để triển khai các cải cách về tổ chức chính quyền địa phương hai cấp và xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa.

Tuy nhiên, thực trạng tuân thủ pháp luật trong bộ phận thanh niên vẫn là con số báo động: giai đoạn 2020–2023 có tới 3.802 bị can thuộc nhóm tuổi thanh thiếu niên, chiếm 38,4% tổng số bị can, với các hành vi chủ yếu liên quan đến trật tự an toàn xã hội, xâm phạm tài sản, tệ nạn xã hội; trong đó nhóm tuổi 18–30 tuổi chiếm tỷ lệ đặc biệt cao. Riêng tại Thành phố Hồ Chí Minh, trong 10 năm (2013–2023), cơ quan chức năng phát hiện hơn 7.000 trường hợp học sinh, SV vi phạm an toàn giao thông, cùng hàng nghìn vụ vi phạm hành chính khác, có trường hợp phải truy cứu trách nhiệm hình sự, cho thấy khoảng cách giữa tri thức pháp luật được trang bị và hành vi pháp lý thực tiễn vẫn còn lớn (Bích Thanh, 2024).

Việc triển khai mô hình chính quyền địa phương hai cấp tạo bối cảnh mới: yêu cầu tuân thủ pháp luật của người dân - đặc biệt là thanh niên - tăng lên do khối lượng thủ tục hành chính chuyển về cấp xã, nhu cầu chuyển đổi số và cung cấp dịch vụ công trực tuyến, khiến áp lực lên chính quyền cơ sở lớn và làm ý thức pháp luật trở thành yếu tố quyết định hiệu quả mô hình. Trước yêu cầu này, Trung ương Đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh đã phát động các đội hình thanh niên tình nguyện hỗ trợ vận hành chính quyền địa phương hai cấp và cung cấp dịch vụ công trực tuyến tại cơ sở trên quy mô toàn quốc từ tháng 7/2025, huy động khoảng 4.800 thanh niên tình nguyện với 241.400 đoàn viên, thanh

niên đã ra quân tại 3.321 xã, phường và đặc khu trên toàn quốc để hỗ trợ chính quyền cơ sở vận hành mô hình chính quyền hai cấp gắn với chuyển đổi số (Uyên Na, 2025). Thanh niên trực tiếp hướng dẫn người dân sử dụng dịch vụ công trực tuyến, đăng ký thủ tục hành chính trên môi trường số tại 126 xã, phường (Anh Quân, 2025); là “cánh tay nối dài” của chính quyền, “đến từng ngõ, gõ từng nhà” hỗ trợ người dân cài đặt ứng dụng chính quyền số, lồng ghép tuyên truyền chủ trương của Đảng và pháp luật của Nhà nước; phối hợp với chính quyền cơ sở, tuyên truyền viên pháp luật trong các cuộc họp thôn, tổ dân phố và sinh hoạt đoàn thể, giúp nhân dân tiếp cận thông tin kịp thời và chính xác. Các hoạt động góp phần nâng cao sự hài lòng của nhân dân đối với chính quyền, từng bước hình thành văn hóa tuân thủ pháp luật trong bối cảnh chính quyền địa phương hai cấp, từ đó ý thức pháp luật được nâng lên qua tương tác thường xuyên giữa chính quyền, đoàn thể và người dân (“Chính quyền địa phương 2 cấp”, n.d.).

Tuy vậy, vẫn tồn tại bộ phận thanh niên thờ ơ với hoạt động chính trị - pháp luật, chưa quan tâm đúng mức đến mô hình chính quyền hai cấp và vai trò công dân của mình; nhiều SV chỉ tham gia hoạt động tình nguyện theo phong trào; chưa gắn trải nghiệm xung kích với quá trình bồi dưỡng ý thức pháp luật và năng lực pháp lý của bản thân, nên hiệu quả “chuyển hóa” từ tri thức pháp luật sang hành vi tuân thủ bền vững còn hạn chế (Vũ Thị Hồng Vân, 2016). Nguyên nhân là do công tác giáo dục pháp luật trong nhiều trường đại học vẫn thiên về lý thuyết, chưa cập nhật kịp các vấn đề mới như mô hình chính quyền địa phương hai cấp, chuyển đổi số, dịch vụ công trực tuyến; liên kết giữa nhà trường, chính quyền địa phương và tổ chức Đoàn, Hội chưa thật sự chặt chẽ.

Mô hình chính quyền địa phương hai cấp, cùng với các chương trình thanh niên tình nguyện hỗ trợ chính quyền, đang tạo nên một môi trường thực tiễn đặc biệt quan trọng để SV vừa góp phần nâng cao ý thức pháp luật của cộng đồng, vừa rèn luyện và củng cố ý thức pháp luật của chính mình. Khoảng cách giữa nhóm thanh niên vi phạm pháp luật và nhóm thanh niên xung kích hỗ trợ chính quyền, tuyên truyền pháp luật càng cho thấy tầm quan trọng của việc thiết kế các cơ chế, mô hình và chương trình phù hợp để lôi cuốn, tổ chức thêm SV tham gia lan tỏa pháp luật và bảo vệ kỷ cương pháp lý của mô hình chính quyền hai cấp.

2.4. Một số giải pháp phát huy vai trò xung kích của sinh viên trong nâng cao ý thức pháp luật và bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng

2.4.1. Đổi mới nội dung và phương pháp giáo dục pháp luật theo hướng phát triển năng lực hành động

Các chương trình đào tạo có nội dung giáo dục pháp luật trong các cơ sở đại học cần được thiết kế tích hợp với thực tiễn quản trị địa phương, gắn với bối cảnh triển khai chính quyền hai cấp, chuyển đổi số và cải cách hành chính, thay vì chỉ truyền thụ kiến thức pháp lý thuần túy. Đồng thời, cần chuyển dịch mạnh mẽ từ giảng dạy một chiều sang học tập trải nghiệm, thông qua các hình thức như học tập tình huống, mô phỏng phiên tòa và tranh biện pháp lý. Mục tiêu cốt lõi là giúp SV không chỉ “biết luật” mà hình thành thói quen tư duy phản biện, kỹ năng ra quyết định và năng lực “sống theo luật” một cách tự giác, bền vững.

2.4.2. Tăng cường năng lực xung kích số trên không gian mạng

Không gian mạng đã trở thành mặt trận tư tưởng quan trọng, đòi hỏi SV phải được trang bị toàn diện năng lực công dân số. Năng lực này bao gồm kỹ năng nhận diện và phân tích thông tin sai lệch, năng lực phản biện có căn cứ pháp lý và kỹ năng truyền thông số. Khi được trang bị đầy đủ, SV không chỉ tạo lập sức đề kháng tư tưởng cho bản thân mà còn trở thành lực lượng chủ động lan tỏa thông tin chính thống, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trước các luồng thông tin xấu độc, sai trái trên không gian mạng.

2.4.3. Thiết lập cơ chế phối hợp đa chủ thể giữa nhà trường, chính quyền địa phương và tổ chức Đoàn, Hội

Hiệu quả của giáo dục pháp luật và phát huy vai trò xung kích của SV cần thiết phải xây dựng cơ chế phối hợp chặt chẽ, thực chất giữa cơ sở đào tạo, chính quyền địa phương hai cấp và tổ chức Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên. Trong cơ chế đó, tổ chức Đoàn và Hội giữ vai trò thiết chế trung gian quan trọng, thường xuyên tổ chức các chiến dịch truyền thông, diễn đàn chính sách và câu lạc bộ pháp lý

để kiến tạo môi trường cho SV dẫn thân vào thực tiễn. Cần có cơ chế khuyến khích cụ thể như công nhận tín chỉ ngoại khóa và khen thưởng nhằm thúc đẩy SV tham gia vào các hoạt động xã hội gắn với pháp luật.

2.4.4. Kiến tạo không gian dân chủ để sinh viên tham gia giám sát và phản biện xã hội

Sự tuân thủ pháp luật bền vững bắt nguồn từ niềm tin vào tính chính đáng của hệ thống pháp luật và cảm nhận được đối xử công bằng của các thiết chế công quyền. Do đó, cần tạo điều kiện thực chất để SV tham gia đóng góp tiếng nói vào quá trình xây dựng chính sách, giám sát thực thi pháp luật và phản biện xã hội, đặc biệt ở cấp chính quyền cơ sở. Khi SV được tôn trọng, được tham gia giám sát và thấy tiếng nói của mình mang lại giá trị thực tiễn, họ sẽ tự bồi đắp bản lĩnh chính trị, củng cố niềm tin vào pháp luật và tạo ra động lực nội tại bền vững để tiếp tục cống hiến, góp phần xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa và vận hành hiệu quả mô hình chính quyền địa phương hai cấp trong giai đoạn mới.

3. Kết luận.

Nâng cao ý thức pháp luật và phát huy vai trò xung kích của SV không chỉ là mục tiêu sư phạm của giáo dục đại học, mà là một thành tố xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa. Việc đẩy mạnh các giải pháp liên ngành và đa chủ thể sẽ cung cấp nguồn nhân lực chất lượng, có bản lĩnh vững vàng, góp phần bảo vệ vững chắc nền tảng tư tưởng của Đảng và thúc đẩy sự phát triển bền vững của quốc gia trong kỷ nguyên hội nhập.

Tài liệu tham khảo

Anh Quân (2025). Thanh niên Đà Nẵng xung kích hỗ trợ vận hành mô hình chính quyền địa phương hai cấp ở cơ sở. *Báo Nhân Dân*. <https://nhandan.vn/thanh-nien-da-nang-xung-kich-ho-tro-van-hanh-mo-hinh-chinh-quyen-dia-phuong-2-cap-o-co-so-post892568.html>. Truy cập ngày 15/4/2026.

Ban Chấp hành Trung ương (2018). *Nghị quyết số 35-NQ/TW ngày 22/10/2018 về tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới*.

Bích Thanh (2024). Công an TP.HCM công bố xây ra các vi phạm trong giáo dục. *Báo Thanh Niên*. <https://thanhnien.vn/cong-an-tphcm-cong-bo-cac-vi-pham-xay-ra-trong-giao-duc-185240110170455697.htm>. Truy cập ngày 15/4/2026.

Đảng Cộng sản Việt Nam (2026). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV*. NXB Chính trị Quốc gia Sự thật.

Đặng Doanh (2025). Đồng hành cùng chính quyền cơ sở trong triển khai thực hiện mô hình tổ chức chính quyền địa phương 02 cấp gắn với chuyển đổi số. *Tạp chí Tổ chức Nhà nước và Lao động*. <https://tcnld.vn/news/detail/68858/Dong-hanh-cung-chinh-quyen-co-so-trong-trien-khai-thuc-hien-mo-hinh-to-chuc-chinh-quyen-dia-phuong-02-cap-gan-voi-chuyen-doi-so.html>. Truy cập ngày 15/4/2026.

Đặng Hoàng Oanh (2026). Hoàn thiện pháp luật đáp ứng yêu cầu xây dựng chính quyền địa phương hai cấp. *Tạp chí Dân chủ và Pháp luật*, Kỳ 1(444). <https://danchuphapluat.vn/hoan-thien-phap-luat-dap-ung-yeu-cau-xay-dung-chinh-quyen-dia-phuong-hai-cap-8735.html>. Truy cập ngày 15/4/2026.

Dương Mạnh Tuyền, Định Quang Huy (2025). Giáo dục ý thức thượng tôn pháp luật cho sinh viên hiện nay. *Tạp chí điện tử Giáo chức Việt Nam*. <https://tapchigiaochuc.com.vn/giao-duc-y-thuc-thuong-ton-phap-luat-cho-sinh-vien-hien-nay.html>. Truy cập ngày 15/5/2026.

Hải Liên (2026). Kết thúc bầu cử, tỉ lệ cử tri cả nước tham gia bỏ phiếu đạt 99,68%. *Báo Điện tử Chính phủ*. <https://baochinhphu.vn/ket-thuc-bau-cu-ti-le-cu-tri-ca-nuoc-tham-gia-bo-phieu-dat-9968-102260316095119776.htm>. Truy cập ngày 15/5/2026.

Lê Thị Chiên, & Đào Anh Tuấn (2021). Phát huy trách nhiệm của thanh niên trong bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng. *Tạp chí Tuyên giáo*, 3. Truy cập ngày 15/4/2026.

Nguyễn Minh Đoan, Nguyễn Văn Năm (chủ biên, 2020). *Giáo trình Lý luận chung về nhà nước và pháp luật*. NXB Tư pháp.

Nguyễn Thanh Tuấn (2015). Bảo đảm công lý trong thể chế pháp quyền. *Tạp chí Cộng sản*. <https://tapchicongsan.org.vn/web/guest/hoat-ong-cua-lanh-ao-ang-nha-nuoc/-/2018/32490/bao-dam-cong-ly-trong-the-che-phap-quyen.aspx>. Truy cập ngày 15/4/2026.

Uyên Na (2025). Tuổi trẻ cả nước đồng hành cùng chính quyền hai cấp và xã hội số. *Báo Pháp luật Việt Nam*. <https://baophapluat.vn/tuoi-tre-ca-nuoc-dong-hanh-cung-chinh-quyen-2-cap-va-xa-hoi-so.html>. Truy cập ngày 15/4/2026.

Vũ Thị Hồng Vân (2016). *Giáo dục pháp luật cho sinh viên các trường đại học - Một yêu cầu bức bách hiện nay*. Cục Phổ biến, giáo dục pháp luật, Bộ Tư pháp. <https://tcdcp.l.moj.gov.vn/qt/tintuc/Pages/dien-dan-cong-tac-tu-phap.aspx?ItemID=78>. Truy cập ngày 15/4/2026.

Xuân Tùng (2026). Đại hội XIV của Đảng: Bồi dưỡng thanh niên trở thành lực lượng kế cận xuất sắc của Đảng. *Trang thông tin của Thông tấn xã Việt Nam*. <https://dangbo.daihoidang.vn/dai-hoi-xiv-cua-dang-boi-duong-thanh-nien-tro-thanh-luc-luong-ke-can-xuat-sac-cua-dang/77900.html>. Truy cập ngày 15/5/2026.